

Införande och utvärdering av peer support inom svensk psykiatri

Center for Evidence-based Psychosocial Interventions

⌘ Elisabeth Argentzell, docent, Lunds universitet

⌘ David Rosenberg, docent, Umeå universitet

⌘ Ulrika Bejerholm, professor, Lunds universitet

⌘ Urban Markström, professor, Umeå Universitet

Internationell forskning om peer support som ny yrkesroll inom psykiatri

- Minskat behov av vårdinsatser, färre kriser och mindre behov av slutenvård
- Brukare får större egenmakt - tro på sig själva, ökat hopp om tillfrisknande
- Vårdklimatet ändras och blir mer återhämtningsinriktad

Peer Support - internationellt forskning

Kunskapsbehov...

- Effektstudier - viktig, men fokusera främst på effekterna på individnivå – förankrad i en främst medicinsk modell, effekterna är kanske mer psykosociala?
- Många olika modeller, olika roller, olika arbetsuppgifter... Svårt att utvärdera och jämföra
- Studier som fokusera på **implementering** av strukturerade modeller...

Kvalitativa studier – Empowerment, self-efficacy, motivation, återhämtning...

Socialstyrelsen – Nationella Riktlinjer (2018); Schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd – stöd av brukarspecialist (peer support)

- ***Erbjuda olika typer av stöd; känslomässigt stöd, kunskapsstöd och praktiskt vägledning. Fungerar som motiverande förebilder, återupprättar hopp och etablerar goda relationer genom att dela med sig av sina erfarenheter av ohälsa, vård, stöd och återhämtning.***

- **FoU (forskning och utveckling)**

Åtgärder där det vetenskapliga underlaget är otillräckligt, forskning kan tillföra ny kunskap. Bör inte utföras rutinmässigt, utan endast inom ramen för forskning och utveckling i form av systematisk utvärdering.

Mentorer/peer supporters introduceras i Psykiatri Skåne

- Satsningen utvärderas i främst kvalitativa studier under 2015-2016, slutrapport mars 2017

➤ Artikel på materialet;

J. Psychosoc. Rehabil. Ment. Health
<https://doi.org/10.1007/s40737-018-0109-1>

ORIGINAL ARTICLE

Service Users Experience of Peer Support in Swedish Mental Health Care: A “Tipping Point” in the Care-Giving Culture?

David Rosenberg · Elisabeth Argentzell

Resultat: Klient som fått stöd av en peer supporter

Ett möte som ger återhämtningsinriktat stöd

1) Individnivå:

Peer supportern ger kunskap från egen erfarenhet, har kompetens och en icke-dömande medvetenhet

2) Organisationsnivå:

Peer support påverkar vårdmiljön

3) Samhällsnivå:

Väcker hopp om ett liv bortom sjukdom

1) Kunskap från egen erfarenhet, kompetens och icke-dömande medvetenhet (individnivå)

- Peer supportern har egen erfarenhet och en särskild förståelse

*För att det går inte att förstå, om man inte
har varit i det själv.
/Annette*

2) Peer supporter påverkar vårdmiljön (Organisationsnivå)

- Peer supportern agerar som en länk mellan personal och patient och bygger likvärdighet i verksamheten

3) Väcker hopp om ett liv bortom sjukdomen (samhällsnivå)

- Peer supportern agerar som en rollmodell för återhämtning

*Genom deras berättelser så har jag sett att det går att komma tillbaka.
/Holger*

Resultat: Peer supporters, personal och chefers upplevelser

**Att finna en ny balans i relationer,
identiteter, strukturer och attityder**

1) Peer supportern
främjar hopp om
återhämtning på
psykiatriska enheter

2) Peer support som ett
arbete, en roll och en identitet
– utveckla och balansera

3) En utmaning och
påverkan på vårdkultur
och personalgrupp

Tema 1. Främja hopp om återhämtning på psykiatriska enheter

- Främjar kommunikationen med patienter och delar egen upplevd erfarenhet

*Peer supporterns ord väger mycket mer än våra.
/Lena (personal)*

Tema 2. Peer support som ett arbete, en roll och en identitet

- Att kunna balansera hälsa och ansvar i en ny yrkesroll

*•Man måste veta var man har sina gränser.../om man använder sig själv som ett verktyg.
/Clara (chef)*

Tema 3. Vårdkulturen och personalgruppen

- Utmanar traditionell psykiatri

Peer supportern tillförde ytterligare ett annat perspektiv. Väldigt patientfokuserat. /Johan (personal)

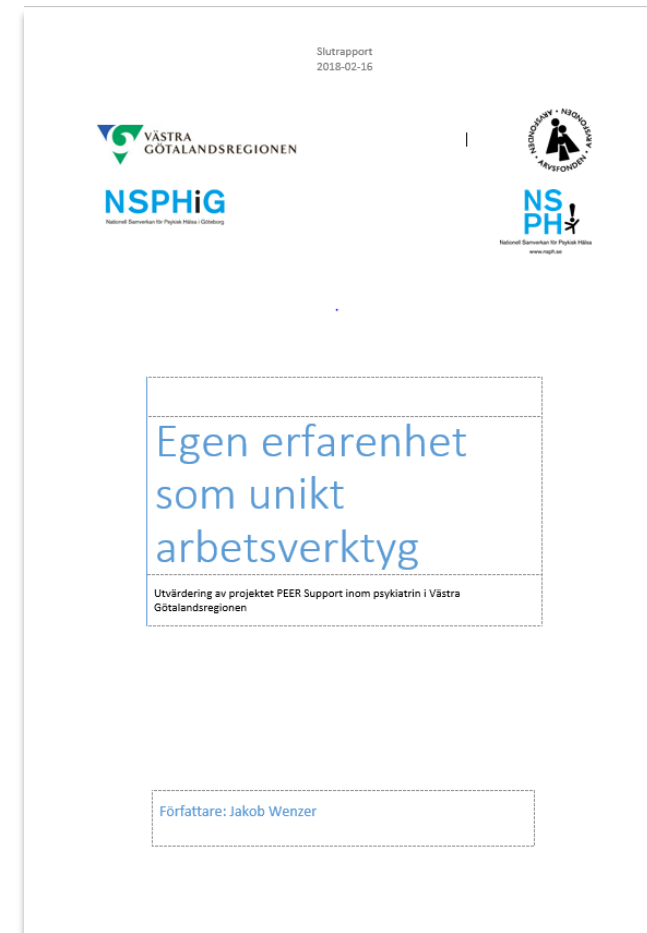
NSPHs modell implementeras

- NSPH utvecklar en modell för införande av peer support som nu implementeras nationellt
- Peer supporters anställdes i Västra Götaland och Stockholm
- Detta studerades ur ett implementeringsperspektiv

Peer support i Västra Götaland – inblick över tid

- Peer supporters anställda inom *psykiatriska kliniker*, 1,5 år, 3 mätningar
- Studien ger inblick över tid
- Slutrapport 2018, artiklar ska skrivas på materialet

Resultat – ”Egen erfarenhet som ett unikt verktyg”

- Komplex implementeringsprocess – alltmer positiv inställning över tid, synsätt ändras
- Peer supporterns närvaro resulterar i bl a färre tvångsåtgärder och minskad medicinering samt ger patienten möjlighet att vara mer aktiv

De fördomar man kan ha, de som jag hade, är helt onödiga. Detta är något man kan använda sig av för att bredda sitt eget perspektiv. /Personal materialinsamlingsgång 3

Resultat – ”Egen erfarenhet som ett unikt verktyg”

- Peer supportern kunde avlasta annan personal
- Unik, men välförankrad modell – Brukarrörelsen i Sverige, förankrad i internationella strategier
- Lättare att föra in peer support i verksamheter som redan är återhämtningsinriktade
- Implementering tar tid – matcha peer supporterns kompetenser med arbetsplatsen

Peer support i Stockholm – ny arena

- Peer supporters anställda inom *socialpsykiatri*, 1 mätning (tidigt i processen, fokus implementering)
- Ger insyn i peer support på en ny arena
- Rapport 2018

Resultat–

”Ett ständigt närvarande brukarperspektiv på verksamheten”

- Bekräftar komplexitet – det nya synsättet är en tankemässig utmaning för personal och chefer
- Visar på behov av kommunikation och tydlig struktur
- Konkreta och uppskattade arbetsuppgifter, individuella effekter såsom ökat hopp om att må bättre, minskad självstigma
- Enheterna berikades med ett närvarande brukarperspektiv

Ödmjukhet inför det här med psykisk ohälsa. Har man någon i personalen som själv har haft psykisk ohälsa och hör dennes synpunkter, det blir något annat.

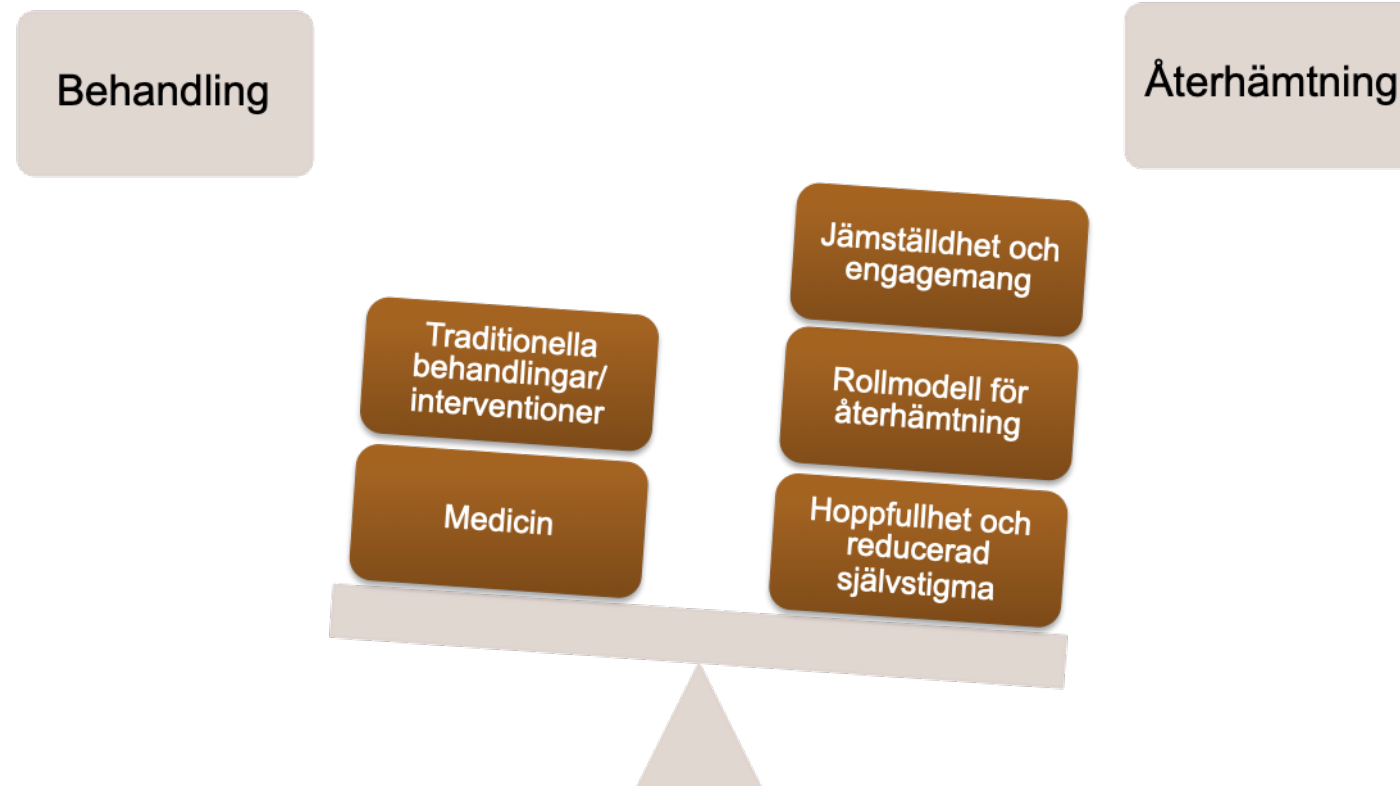
/Personal

Konklusion av de olika projekten

- Stödjer internationell forskning
  - Positiv om dock komplex bild av att ha peer supporters
  - Positiva effekter för brukare – mer aktiva, minskad självstigma, mindre medicin
  - Peer supportern agerar rollmodeller för återhämtning – stöd åt både klienter och personal
  - Vårdklimatet ändras –peer supportern används som ett ”etiskt kompass”
- *Implementering behöver ges tid – förankring och planering av stor vikt!*

Peer support inom svensk psykiatri – en brytpunkt inom vårdkulturen?

Peer Support i olika sammanhang... T.ex.

- ...FLEXIBLE ACT (FACT) teams are multidisciplinary, including a psychiatrist, case managers, a psychologist, **a peer specialist**, a supported employment specialist (Nutger et al. 2016).
- Stöd i delat beslutsfattande, information och planering av vård- och stödinsatser, osv.

Framtiden för peer support i Sverige?

- Flera initiativ – peer support är högaktuellt!
- NSPHs peer support modell (utbildning och handledning) är den nuvarande främsta som implementeras nationellt
- NSPHs modell utvärderas fortsatt via en multisite studie – viktigt att se till implementering och hållbarhet!

Tack!

Elisabeth.Argentzell@med.lu.se

David.Rosenberg@umu.se

